

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДЛІТКА ЯК ПЕРЕДУМОВА ЙОГО ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНОЇ КОНФЛІКТНОСТІ

У статті здійснено аналіз психологічних особливостей вікового розвитку підлітка, які є складають передумови для його внутрішньоособистісної конфліктності. Зокрема, зазначається, що підлітковий вік – це кризовий період, який супроводжується прагненням до самоствердження, коли у особистості виникає конфлікт через усвідомлення власної залежності від дорослих, при тому, що вона прагне вважати себе дорослою. Внутрішньоособистісний конфлікт як драма нереалізованого «Я», генералізована диспозиція, інтегральна система зв'язків підлітка з об'єктивною дійсністю ускладнює формування почуття самодостатності, почуття власної гідності. Криза особистісної гармонізації є ядром внутрішньоособистісного конфлікту. Внутрішньоособистісний конфлікт є наслідком кризи бар'єра у режимі непродуктивної соціалізації, яку можна розглядати і як компонент, що віддзеркалює особистісні, енергоємні витрати та особистісну ідентичність.

Внутрішньоособистісний конфлікт призводить до зниження загальної соціальної адаптованості через підвищення емоційної нестійкості. Проміжною ланкою між внутрішньоособистісним конфліктом та девіантною поведінкою є схильність до адикції як намагання компенсувати внутрішню напруженість суто матеріальними задоволеннями. Афективна та девіантна поведінка як непродуктивні форми вирішення внутрішньоособистісного конфлікту, у свою чергу, негативно впливають на загальну соціальну адаптивність підлітка. Намагання проектувати власний внутрішній конфлікт на зовнішнє оточення загострює екстрапунітивність. Експериментальне дослідження основних показників внутрішньоособистісного конфлікту та імовірнісних залежностей дозволяє скласти психологічний портрет підлітка, схильного до непродуктивної компенсації внутрішньоособистісного конфлікту у вигляді девіантної поведінки.

Ключові слова: психологічні особливості, віковий розвиток, підліток, внутрішньоособистісна конфліктність, підлітковий вік, прагнення до самоствердження, емоційна нестійкість, девіантна поведінка, соціальна адаптивність.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Підлітковий вік – це кризовий період, який супроводжується прагненням до самоствердження, коли у особистості виникає конфлікт через усвідомлення власної залежності від дорослих, при тому, що вона прагне вважати себе дорослою. Але дорослі сприймають підлітка як дитину, що у свою чергу призводить до невпевненості у собі, тривожності та поглиблення внутрішньої конфліктності. Зазначені психологічні чинники

обумовлюють конфлікти як у соціальному середовищі, так і у мікросередовищі, що може перерости у девіантну поведінку.

Як зазначають Л. В. Долинська та Л. П. Матяш-Заяц, внутрішньоособистісний конфлікт виникає між різними сторонами «Я»: між бажаннями, між минуцими потребами і тією системою норм і цінностей, яка закладена із дитинства [1]. Внутрішньоособистісні конфлікти виникають при зіткненні протилежних мотивів, потреб, інтересів у однієї і тієї самої людини. Вони породжують негативний психологічний стан особистості, внутрішні переживання, розчарування і т. п. До таких конфліктів можна віднести зіткнення: «хочу - не хочу», «маю - хочу мати», «хто я є – ким хотів би бути» та ін. Визначальне місце у будь-якому внутрішньоособистісному конфлікті посідає проблема вибору. Особистість практично завжди має кілька варіантів дій, моделей поведінки в одній і тій самій соціально значущій ситуації, особливо у підлітковому віці. Протиборство взаємовиключних прагнень і породжує внутрішньоособистісний конфлікт.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних публікацій, безпосередньо чи дотично присвячених внутрішньоособистісному конфлікту, дозволяє виокремити такі основні його різновиди: конфлікт потреб; конфлікт між соціальною нормою та потребою; конфлікт соціальних норм; конфлікт між цінністю і потребою; рольовий конфлікт [1–7]. Звертає на себе увагу класифікація О.М. Бабосова:

мотиваційний конфлікт – зіткнення мотивів або компонентів психологічної структури особистості;

конфлікт нереалізованого бажання – зіткнення сильного бажання, яке виникає в особистості, із дійсністю, яка не дає змоги реалізувати це бажання. Такий конфлікт може виникнути, коли особистість здатна задовольнити бажання. Причиною може бути незадоволення власною зовнішністю чи фізичними даними;

адаптаційний конфлікт, який виникає через порушення рівноваги між особистістю та її соціальним оточенням. Зазвичай він втілюється у соціальній дезадаптації, відсутності здатності пристосовуватися до мінливих умов життя;

рольовий конфлікт, який виявляється у формі переживань, що виникають із приводу неможливості або утруднення реалізації одночасно кількох різних ролей. Також він може бути пов'язаний із різним розумінням вимог, які висуваються до однієї і тієї самої ролі самою особистістю та її оточенням (внутрішньорольовий конфлікт);

конфлікт неадекватної самооцінки, який виникає через розбіжності між рівнями домагань особистості та оцінки її власних можливостей. Такий конфлікт може виявлятися у кількох варіантах: це може бути конфлікт між завищеним рівнем домагань та реальними можливостями особистості; між заниженим рівнем домагань та об'єктивним усвідомленням власних здібностей; між прагненням підвищити домагання, щоб досягти успіху та знизити домагання, щоб уникнути невдачі.

моральний конфлікт – це зіткнення між минушими бажаннями та моральною нормою, між почуттям любові та почуттям обов'язку, між різними моральними цінностями;

невротичний конфлікт – це психогенний розлад, в основі якого непродуктивна та нерациональна суперечність між особистістю та значущими для неї сторонами дійсності, яка супроводжується виникненням хворобливих, обтяжливих переживань невдач, незадоволених потреб, недосяжності життєвих цілей. Невротичний конфлікт виявляється у різних фобіях, страхах, підвищеній тривожності, відчутті неповноцінності [2].

Значний внесок у дослідження конфлікту як психологічної проблеми здійснив психоаналіз [8]. Щодо внутрішньоособистісного конфлікту психоаналітична парадигма зміщує його на рівень неусвідомлюваного. Один з «улюблених» психоаналітиками внутрішньоособистісних конфліктів є ядром комплексу Едипа. Безумовно цікавим є підхід до тлумачення внутрішньоособистісного конфлікту у контексті когнітивістської парадигми.

Так, К. Левін бачив у внутрішньоособистісному конфлікті боротьбу одночасно актуалізованих суперечливих потреб. Він виокремлював такі типи внутрішньоособистісних конфліктів: конфлікт типу «наближення – наближення», тобто необхідність вибору між однаково привабливими, але взаємовиключними альтернативами; конфлікт типу уникнення – уникнення», тобто вибір між двома однаково непривабливими можливостями; конфлікт типу «наближення – уникнення», тобто мета водночас і приваблива, і неприваблива. На його думку, внутрішньоособистісні конфлікти останнього типу можуть бути гострими і довготривалими, наприклад, складний вибір між неможливістю продовжувати стосунки та страхом самотності [9].

Метою статті є аналіз психологічних особливостей вікового розвитку підлітка, які складають передуми для його внутрішньоособистісної конфліктності.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Внутрішньоособистісний конфлікт – це протистояння двох начал у психіці людини. Він сприймається та емоційно переживається особистістю як значуща для неї психологічна проблема, яка вимагає свого вирішення і породжує внутрішні зусилля, спрямовані на її подолання. Поняття внутрішньоособистісного конфлікту об'єднує інтрапсихічні конфлікти, які полягають у зіткненні різних особистісних утворень: мотивів, прагнень, інтересів і т. п. Вони представлені у різній мірі у свідомості особистості підлітка.

Внутрішньоособистісний конфлікт виникає не при будь-якій суперечності між окремими когніціями, а лише тоді, коли когнітивний дисонанс зачіпає суттєві для особистості переконання і вимагає реального вибору між двома альтернативами. Саме у таких випадках дисонанс переживається як складна психологічна проблема, яка потребує вирішення. Одним з різновидів когнітивного внутрішньоособистісного конфлікту є розбіжності між знанням щодо прийнятого рішення та невпевненості в його вірності.

При розгляді питання щодо класифікації внутрішньоособистісних конфліктів було виокремлено рольовий конфлікт. По-перше, він може виникати через суперечності між вимогами ролі і можливостями особистості. Такий конфлікт може виникати у гендерних стосунках, коли, наприклад, реальні можливості юнаків не відповідають рівню їхніх домагань. По-друге, такий конфлікт може виникати внаслідок хронічної суперечливості між двома та більше соціальними ролями підлітка.

Застосовуючи до внутрішньоособистісного конфлікту у підлітковому віці ієрархічний підхід, у цьому феномені відносно умовно можна виокремити три рівні: нейродинамічний (психофізіологічний), психодинамічний (індивідуально-психологічний) та соціально-психологічний. Симптомокомплекс внутрішніх конфліктів утворюється метаіндивідними трансформаціями, обумовленими невідповідністю між можливостями і дійсністю. Конкретними проявами внутрішньоособистісного конфлікту можуть бути: нерозв'язні переживання, фрустрованість, беззахисність, обмеження, заборони, заборони у виборі діяльності, дифузійні побоювання, тривожні очікування, напруженість, непевність, ущербність «я», знижена самооцінка, дратівливість у спілкуванні у родині, із ровесниками, відчуженість, песимістична оцінка перспективи, прихована ворожість до більш щасливого на тлі почуття розпачу і поразки, поява неприємного емоційного відтінку раніше індиферентних подразників, зміна соціальних орієнтацій.

Якщо в основі внутрішньоособистісного конфлікту є перший, морфо-конституціональний рівень, то необхідно виробити в особистості із врахуванням позитивно-негативних типологічних проявів адаптивні форми поведінки, власний стиль, імідж, а у деяких випадках і компенсаторику. Наприклад, підвищену вразливість меланхоліка доцільно сублімувати конкретною діяльністю, переключенням активності та уваги на інші сфери. А надлишкову метушливість холерика, яка не викликає захвату серед оточення, «остудити», укласти у «план», додати їй модель.

Однак, частіше етіологічним чинником внутрішньоособистісного

конфлікту є соціально-психологічний рівень. Зокрема, характер сімейних взаємовідносин. Відсутність екзистенційної любові до підлітка призводить до змін особистості, неврозів. Надмірно улюблений підліток не може оптимально сприймати світ, любити інших. Матері часто компенсують любов, що не відбулася для себе, на дитину, деформуючи її розвиток. Тоді у неї з'являється агресивність, примхливість. Коли підліток у будинку зайвий, відчуває відчуження, то у нього формується почуття неповноцінності, що згодом є основою ревнощів. Якщо його люблять атрибутивно («я тебе люблю, тому що ти добре зробив»), то це сприяє втраті теплоти, відчуттю дискомфорту. Поведінка таких підлітків набуває захисно-оборонного характеру.

О. І. Савіним на основі теоретичного аналізу проблеми та матеріалів емпіричних досліджень запропоновано феноменологічну карту внутрішньоособистісного конфлікту, що містить спектр показників при нормативному, зміненому, акцентованому психотипі, інфантильності психологічних новоутворень і механізмів – афективної, захисних та особистісної ідентичності (табл. 1) [10].

Залежно від глибини ієрархічного рівня – морфогенетичного, психодинамічного або соціально-психологічного – внутрішньоособистісний конфлікт має різні інтегральні моделі. Перший рівень представляє функціональний стан як сукупність параметрів, що максимально повно характеризують зрілість окремих утворень мозку і взаємини активності різних його структур. Наприклад, такі індивідуально-психологічні особливості, як неврівноваженість, емоційна сензитивність, тривожність, ригідність можуть бути зрозумілі як наслідок відомої непогодженості у діяльності коркових і вісцеральних структур на першому рівні. Однак, ці ж психологічні показники можуть проявлятися й на наступному рівні – соціально-психологічному.

**Феноменологічна карта внутрішньоособистісного конфлікту
у підлітковому віці**

Блоки	Особистість у «нормі»	Деформація особистості	Незрілість вікових новоутворень
Емоційний	Тривожність, Афект неадекватності, песимізм, дифузійні побоювання Емоційна нестійкість, ущербність, незахищеність. При акцентуації: Гнівливність, агресивність, схильність до іпохондрії, фрустрованість.	Афектна збудливість, фобії, діапазон від безвихідності до ейфорії, очікування катастроф, відхід у себе і свої проблеми, глобальність розчарувань, озлобленість, депресивність, боязнь невдач.	Негативна мотивація, уразливість, Емоційна в'язкість, до дратівливність, Слабкий емоційний контроль, Відчуття дискомфорту, Афективна орієнтування.
Когнітивний	Стереотипність мислення, Відсутність інтелектуальної ініціативи, пасивність, слабкий соціальний інтелект, інтелектуальна полезалежність.	Ригідність мислення, Відсутність раціональних рішень, грузла рефлексія, інертність, Уповільненість розумових процесів, нетерпимість до інших думок	Стандартність мислення, відсутність критичності, астенічність, низький рівень витривалості й продуктивності, слабкий когнітивний контроль.
Поведінковий	Пристосувально- оборонні реакції, недовіра, комплекс провини, ворожість, непевність, сором'язливість. При акцентуації: Конформізм, конфліктність, педантизм,	Дезадаптивність, загальмованість, метушливість, безпорадність, схильність до одноманітності, негативізм, підозрілість, Затаєна мстивість, Надмірна обережність, демонстративність,	Неорганізованість, замкненість, відомість, дискоординованість дій, хиткість внутрішньої позиції та слабкість «Я», неадекватна самооцінка, конфліктність, низька прогностичність.

Наприклад, генетично (психодинамічно) тривожний підліток, не одержуючи схвалення у спілкуванні, стає соціально-тривожним, тобто втрачає любові, зменшення уваги. Наступну картину феноменології внутрішньоособистісного конфлікту виявлено при порушенні основних механізмів розвитку підлітків: афективних – тривоги і страху у зв'язку з

нестабільністю ситуацій, агресія і гнів, напруженість переживань, афективне пересичення; адаптаційних – ригідність установок, зниження регулюючої функції, тривожна напруженість; захисних – слабкість сили «Я», застрягання на травматичних подіях, переоцінка складності проблем, аутоагресія; гармонізації – зниження соціального інтелекту, емоційна відгородженість, фальсифікація реальності, порушення цілісності особистості, обмеження гідності, хронічна боротьба за позицію в об'єкта викликають стан розлитого дискомфорту, активізацію негативних елементів спілкування: напруженість у відносинах, дратівливість, нетерпимість. Іншою стає категоріальна структура, на основі якої відбувається сприйняття та оцінка складних поведінкових ситуацій. Вплив внутрішніх конфліктів на свідомість виявляється й у тім, що складні життєві обставини сприймаються ускладнено, знижується схильність до усвідомлення власних можливостей, виявлення справжніх причин труднощів, що виникають.

Внутрішньоособистісний конфлікт є наслідком кризи бар'єра у режимі непродуктивної соціалізації, яку можна розглядати і як компонент, що віддзеркалює особистісні, енергоємні витрати та особистісну ідентичність. Різновиди соціалізації: активна – пасивна, повна – неповна, пластична – ригідна, прогресивна – регресивна, раціональна – нераціональна.

Повна соціалізація характеризується здатністю особистості активно відображати і перетворювати навколишній світ, наявністю сприятливої соціально-психологічної позиції у системі міжособистісних відносин, високим або середнім рівнем освоєння навичок виконання діяльності в усіх її багатопланових проявах, позитивною особистісною ідентичністю. Неповна соціалізація виявляється у псевдоадаптації, що приєднує зовнішню пристосованість до соціальних норм із внутрішнім негативним відношенням до них, і в уподібненій адаптації із повним переорієнтуванням індивіда на цінності групи і втратою власного «Я-концепції», кризою ідентичності. Раціональна соціалізація містить якісні характеристики (своєчасність, домірність, відповідність поведінки) і кількісні (тривалість процесу, тип стратегії - стаєра,

спринтера). Нераціональна соціалізація – це шлях до зміни і порушення основних психічних функцій, форм поведінки, зношування, захворювання, розпаду особистості.

Внутрішньоособистісний конфлікт як драма нереалізованого «Я», генералізована диспозиція, інтегральна система зв'язків підлітка з об'єктивною дійсністю ускладнює формування почуття самодостатності, почуття власної гідності. Криза особистісної гармонізації є ядром внутрішньоособистісного конфлікту [11–14]. Гармонізація представляє функцію організації індивіда самого себе, внутрішній центр, з якого людина усвідомлює буття і себе. Будь-які дії підлітка спрямовано на збереження власного внутрішнього центру. Можна виокремити певні групи рис особистості підлітка. Ступінь резонансу конфлікту проектує негатив або позитив у фонді особистості, її дезадаптації, розпаді, роздвоєнні, неврозах. Більш локальною групою можна вважати гноблення особистості, її дискомфорт, розчарування, психічну напруженість, агресивність, пригніченість.

Про сукупність показників, через які достовірно проявляється внутрішньоособистісний конфлікт. Ця сукупність, у свою чергу, є безпосереднім теоретичним підґрунтям експериментального дослідження внутрішньоособистісного конфлікту підлітків. Її утворюють: здатність до об'єктивної самооцінки; адаптивність; здатність до адекватного самоаналізу, самоспостереження і самоопису; гнучкість прийняття особистості іншого та емпатія; гармонія Я-реального і Я-ідеального, а також зовнішнього і внутрішнього, їхніх проявів; соціальний інтелект; емоційна стабільність.

Можна припустити, що внутрішньоособистісний конфлікт призводить до зниження загальної соціальної адаптованості через підвищення емоційної нестійкості. Проміжною ланкою між внутрішньоособистісним конфліктом та девіантною поведінкою є схильність до адикції як намагання компенсувати внутрішню напруженість суто матеріальними задоволеннями. Афективна та девіантна поведінка як непродуктивні форми вирішення внутрішньоособистісного конфлікту, у свою чергу, негативно впливають на

загальну соціальну адаптивність підлітка. Намагання проектувати власний внутрішній конфлікт на зовнішнє оточення загострює екстрапунітивність. Експериментальне дослідження основних показників внутрішньоособистісного конфлікту та сформульованих вище імовірнісних залежностей дозволяє скласти психологічний портрет підлітка, схильного до непродуктивної компенсації внутрішньоособистісного конфлікту у вигляді девіантної поведінки.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Внутрішньоособистісний конфлікт представляє собою складне психологічне утворення, яке достатньо часто виникає у підлітковому віці. При непродуктивних способах він призводить до різноманітних форм девіантної поведінки. У контексті внутрішньоособистісного конфлікту феноменологічний ланцюжок основних видів соціально-негативної ненормативної поведінки підлітків містить: девіантну поведінку, адиктивну поведінку, делінквентну поведінку, кримінальну поведінку. Адиктивна поведінка може бути неконструктивним способом вирішення внутрішньоособистісного конфлікту; адиктивна та делінквентна поведінка є частково співпадаючими феноменами; адикція може безпосередньо провокувати делінквентну поведінку чи бути її сприятливим фоном.

Внутрішньоособистісний конфлікт виникає при зіткненні протилежних мотивів, потреб, інтересів у однієї і тієї самої людини. Він може породжувати негативний психологічний стан особистості, внутрішні переживання, розчарування і т. п. Визначальне місце у будь-якому внутрішньоособистісному конфлікті посідає проблема вибору. Основними різновидами внутрішньоособистісного конфлікту є конфлікт потреб; конфлікт між соціальною нормою та потребою; конфлікт соціальних норм; конфлікт між цінністю і потребою; рольовий конфлікт. Феноменологічна карта внутрішньоособистісного конфлікту, що містить спектр показників при нормативному, зміненому, акцентованому психотипі, інфантильності психологічних новоутворень і механізмів – афективних, захисних та

особистісної ідентичності. Сукупність основних показників внутрішньоособистісного конфлікту утворюють здатність до об'єктивної самооцінки; адаптивність; здатність до адекватного самоаналізу, самоспостереженню і самоопису; гнучкість прийняття особистості іншого й емпатія; гармонія Я-реального і Я-ідеального, а також зовнішнього і внутрішнього їхнього проявів; соціальний інтелект; емоційна стабільність.

Перспективними напрямками подальших наукових пошуків вбачаються: поглиблення уявлень про вікові та гендерні аспекти внутрішньоособистісних суперечностей, розробка спеціалізованих психокорекційних методик у залежності від окремих форм девіантно поведінки підлітка тощо.

Рецензент – доктор психологічних наук, професор Гульбс О. А.

Список використаних джерел

1. Долинська Л. В. Психологія конфлікту. Київ, 2011. 268 с.
2. Скотт Д. Г. Конфликты, пути их преодоления. Київ : Внешторгиздат. 1991. 315 с.
3. Конфліктологія : навч.-метод. посіб. / Б. І. Бараненко, Л. І. Казміренко, В. Г. Андросюк та ін. Київ. Національна академія внутрішніх справ України. 2003. 144 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ. 2003. 234 с.
5. Михайлов А. П. Подросток с девиантным поведением (формы педагогического воздействия). Москва : Издательство МОСУ. 2000. 44 с.
6. Ложкін Г. В., Повякель Н. И. Практическая психология конфликта. Київ, МАУП. 2002. 256 с.
7. Максименко С. Д. Підлітковий вік з позиції генетичної психології. *Психолог*. 2006. Січ. (№ 4). С. 4–7.
8. Юнг К. Г. Конфликты детской души. Москва, 1995. 333 с.
9. Левин К. Разрешение социальных конфликтов. СПб. : Речь. 2001. 240 с.
10. Савін О. І. Внутрішньоособистісний конфлікт як чинник делінквентної поведінки неповнолітніх : дис. канд. психол. наук. Університет економіки та права «КРОК». Київ. 2012. 189 с.
11. Великий В. М. Конфліктологія : навчальний посібник. Харківський національний університет внутрішніх справ; Херсонський юридичний інститут. Херсон : Видавництво Чуев С. М. 2006. 215 с.
12. Калинин И. В. Психология внутреннего конфликта человека. Учебно-методическое пособие / под ред. Ю. А. Клейберга. Ульяновск : УЧПКПРО. 2003. 253 с.
13. Березовська Л. І. Самовиховання та саморегуляція особистості : навч. посіб для студ. вищ. навч. закл. М-во освіти і науки України. Київ : Слово. 2011. 173 с.
14. Козубовська І. В. Рання профілактика протиправної поведінки неповнолітніх (психолого-педагогічні аспекти) : монографія. Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ Закарпатського комітету у справах преси та інформації. 1996. 256 с.

References

1. Dolyns'ka L. V. *Psyhologija konfliktu* [Psychology of conflict]. Kyiv, 2011. 268 p. [in Ukrainian]
2. Skott D. G. *Konflikty, puti ih preodolenija* [Conflicts, ways of their overcoming]. Kyiv : Vneshtorgizdat. 1991. 315 p. [in Russian]
3. *Konfliktologija* [Conflictology]. Navch.-metod. posib. / B. I. Baranenko, L. I. Kazmirenko, V. G. Androsjuk ta in. K. Nacional'na akademija vnutrishnih sprav Ukrai'ny. 2003. 144 p. [in Ukrainian]
4. Piren M. I. *Konfliktologija* [Conflictology]. Pidruchnyk. Kyiv. 2003. 234 p. [in Ukrainian]
5. Mihajlov A. P. *Podrostok s deviantnym povedeniem (formy pedagogicheskogo vozdejstvija)* [Teenager with deviantional behavior (forms of pedagogical influence)]. Moskva : Izdatel'stvo MOSU. 2000. 44 p. [in Russian]
6. Lozhkin G. V., Povjakel' N. Y. *Praktycheskaja psyhologija konflykta* [Practical psychology of conflict]. Kyiv. MAUP. 2002. 256 p. [in Ukrainian]
7. Maksymenko S. D. *Pidlitkovyj vik z pozycii' genetychnoi' psyhologii'* [Teens are from position of genetic psychology]. *Psyholog* [Psychologist]. 2006. Sich. (№ 4). P. 4–7. [in Ukrainian]
8. Jung K. G. *Konflikty detskoj dushi* [Conflicts of child's soul]. M. 1995. 333 p. [in Russian]
9. Levin K. *Razreshenie social'nyh konfliktov* [Permission of social conflicts]. SPb. : Rech'. 2001. 240 p. [in Russian]
10. Savin O. I. *Vnutrishn'oosobystisnyj konflikt jak chynnyk delinkventnoi povedinky nepovnlitnih* [Interpersonal conflict as factor of delictional behavior of minor]. Dys. kand. psyhol. n. Universytet ekonomiky ta prava «KROK». Kyiv. 2012. 189 p. [in Ukrainian]
11. Velykij V. M. *Konfliktologija* [Conflictology] : navchal'nyj posibnyk. Har'kivs'kyj nacional'nyj universytet vnutrishnih sprav; Hersons'kyj jurydychnyj instytut. Herson : Vydavnyctvo Chujev S. M. 2006. 215 p. [in Ukrainian]
12. Kalinin I. V. *Psihologija vnutrennego konfliktu cheloveka* [Psychology of internal conflict of man]. Uchebno-metodicheskoe posobie / pod red. Ju. A. Klejberga. Ul'janovsk : UChPKPRO. 2003. 253 p. [in Russian]
13. Berezovs'ka L. I. *Samovyhovannja ta samoreguljacija osobystosti* [Self-education and self-regulation of personality]. Navch. posib dlja stud. vyssh. navch. zakl. M-vo osvity i nauky Ukrai'ny. Kyiv : Slovo. 2011. 173 p. [in Ukrainian]
14. Kozubovs'ka I. V. *Rannja profilaktyka protypravnoi' povedinky nepovnlitnih (psyhologo-pedagogichni aspekty)* [Early prophylaxis of unlow behavior of minor (psychological and pedagogical aspects)] : monografija. Uzhgorod : Gosprozrahunkovyj redakcijnno-vidavnychyj viddil Zakarpats'kogo komitetu u spravah presy ta informacii'. 1996. 256 p. [in Ukrainian]

Victoriya Stanishevskaya. Psychological features of teenager as pre-condition of him interpersonality conflictiveness

In article the analysis of psychological features of age-old development of teenager, that fold pre-conditions of him interpersonality conflictiveness is carried out. In particular, marked, that teens are a crisis period that is accompanied by aspiring to self-affirmation, when in personality there is a conflict through realization of own dependence on adults, at that she aims to consider itself adult. Interpersonality conflict as drama of unrealized «I», generalized disposition, the integral system of connections of teenager with objective reality complicates forming of sense of all-sufficientness, self-respect. A crisis of personality harmonization is the kernel of interpersonality conflict. A interpersonality conflict is the consequence of crisis of barrier in the mode of unproductive socialization, that can be examined and as a component that reflects personality, power-hungry charges and personality identity.

An interpersonality conflict results in the decline of general social adapted through the increase of emotional instability. An intermediate between a Interpersonality conflict and

deviational behavior is inclination to addiction as an attempt to compensate internal tension especially by material pleasures. Highly emotional and deviational behavior as unproductive forms of permission of Interpersonality conflict interpersonal conflict, in turn, negatively influence on the general social adaptivity of teenager.

An attempt to design an own internal conflict on external surroundings sharpens extrapunitiveness. Experimental research of basic indexes of interpersonal conflict and probabilistic dependences allows to lay down the psychological portrait of teenager, apt to unproductive indemnification interpersonal conflict as deviational behavior.

Key words: psychological features, age development, teenager, interpersonal conflict, teens, aspiring to self-affirmation, emotional instability, deviational behavior, social adaptivity.